

Republica Moldova
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE
DE INADMISIBILITATE

a sesizării nr. 117g/2022

privind excepția de neconstituționalitate a articolului 330² alin. (1) din
Codul penal și a articolului 6¹ alin. (1) din Legea privind organizarea
judecătorească

CHIȘINĂU

8 decembrie 2022

Curtea Constituțională, judecând în componența:

nei Domnica MANOLE, Președinte,
dlui Nicolae ROȘCA,
nei Liuba ȘOVA,
dlui Serghei ȚURCAN,
dlui Vladimir ȚURCAN, judecători,
cu participarea dlui Marcel Lupu, asistent judiciar,

Având în vedere sesizarea înregistrată la 13 iulie 2022,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând la 8 decembrie 2022, în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

ÎN FAPT

1. La originea cauzei se află sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a articolului 330² alin. (1) din Codul penal și a articolului 6¹ alin. (1) din Legea nr. 514 din 6 iulie 1995 privind organizarea judecătorească. Excepția a fost ridicată de dl avocat Vasile Nicoară, în interesele dlui Vasile Botnari, parte în dosarul nr. 10-855/2022, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Ciocana.

2. Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a fost trimisă la Curtea Constituțională de dl Victor Rațoi, judecător la Judecătoria Chișinău, sediul Ciocana, pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

A. Circumstanțele litigiului principal

3. Așa cum au fost formulate de autorul excepției, circumstanțele litigiului principal pot fi rezumate după cum urmează:

4. La 31 martie 2022, un procuror din cadrul Procuraturii Anticorupție a emis o ordonanță prin care l-a pus sub învinuire pe dl Vasile Botnari, pe baza articolului 330² alin. (1) [*îmbogățirea ilicită*] din Codul penal.

5. La 11 aprilie 2022, dl avocat Vasile Nicoară i-a solicitat procurorului ierarhic superior, în interesele dlui Vasile Botnari, constatarea încălcării articolelor 6, 7 și 14 din Convenția Europeană. Cererea în discuție a fost respinsă printr-o ordonanță din 14 aprilie 2022.

6. La 20 aprilie 2022, dl avocat Vasile Nicoară a contestat la judecătorul de instrucție ordonanța din 14 aprilie 2022. De asemenea, dl avocat i-a solicitat judecătorului de instrucție să constate încălcarea articolelor 6, 7, 13 și 14 din Convenția Europeană.

7. La 17 iunie 2022, dl avocat Vasile Nicoară a ridicat, în interesele dlui Vasile Botnari, excepția de neconstituționalitate a articolului 330² alin.

(1) din Codul penal și a articolului 6¹ alin. (1) din Legea privind organizarea judecătorească.

8. Printr-o încheiere din aceeași dată, Judecătoria Chișinău, sediul Ciocana, a admis ridicarea excepției de neconstituționalitate și a sesizat Curtea Constituțională, în vederea examinării articolului 330² alin. (1) din Codul penal, fără a se pronunța în privința articolului 6¹ alin. (1) din Legea privind organizarea judecătorească.

B. Legislația pertinentă

9. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 1 Statul Republica Moldova

„[...]”

(3) Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.”

Articolul 21 Prezumția nevinovăției

„Orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată până când vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale.”

Articolul 22 Neretroactivitatea legii

„Nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos. De asemenea, nu se va aplica nici o pedeapsă mai aspră decât cea care era aplicabilă în momentul comiterii actului delictuos.”

Articolul 23 Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

„(1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.”

Articolul 25 Libertatea individuală și siguranța persoanei

„(1) Libertatea individuală și siguranța persoanei sunt inviolabile.

(2) Percheziționarea, reținerea sau arestarea unei persoane sunt permise numai în cazurile și cu procedura prevăzute de lege.

[...]”

Articolul 46

Dreptul la proprietate privată și protecția acesteia

„(1) Dreptul la proprietate privată, precum și creanțele asupra statului sânt garantate.

(2) Nimeni nu poate fi expropriat decât pentru o cauză de utilitate publică, stabilită potrivit legii, cu dreptă și prealabilă despăgubire.

(3) Avera dobândită licit nu poate fi confiscată. Caracterul licit al dobândirii se prezumă.

(4) Bunurile destinate, folosite sau rezultate din infracțiuni ori contravenții pot fi confiscate numai în condițiile legii.

[...].”

Articolul 54

Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

„(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sunt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.”

10. Dispozițiile relevante ale Legii nr. 514 din 6 iulie 1995 privind organizarea judecătorească sunt următoarele:

Articolul 6¹

Distribuirea aleatorie a dosarelor și constituirea completelor de judecată

„(1) Activitatea de judecare a cauzelor se desfășoară cu respectarea principiului distribuirii aleatorii a dosarelor prin intermediul Programului integrat de gestionare a dosarelor. În cazul în care judecătorul căruia i-a fost repartizată cauza este în imposibilitatea de a continua judecarea acesteia, persoana responsabilă, în temeiul unei încheieri motivate a președintelui instanței judecătorești, prin intermediul Programului integrat de gestionare a dosarelor, asigură redistribuirea aleatorie a dosarului altui judecător. Fișa cu datele privind distribuirea aleatorie a dosarelor se anexează în mod obligatoriu la fiecare dosar.

[...].”

11. Prevederile relevante ale Codului penal, adoptat prin Legea nr. 985 din 18 aprilie 2002, sunt următoarele:

Articolul 330²
Îmbogățirea ilicită

„(1) Deținerea de către o persoană cu funcție de răspundere sau de către o persoană publică, personal sau prin intermediul unor terți, a bunurilor în cazul în care valoarea acestora depășește substanțial mijloacele dobândite și s-a constatat, în baza probelor, că acestea nu aveau cum să fie obținute licit

se pedepsește cu amendă în mărime de la 6000 la 8000 unități convenționale sau cu închisoare de la 3 la 7 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 10 la 15 ani.

(2) Aceleași acțiuni săvârșite de o persoană cu funcție de demnitate publică

se pedepsesc cu amendă în mărime de la 8000 la 10000 unități convenționale sau cu închisoare de la 7 la 15 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 10 la 15 ani.”

ÎN DREPT

A. Argumentele autorului excepției de neconstituționalitate

12. Autorul excepției afirmă că textul „și s-a constatat, în baza probelor, că acestea nu aveau cum să fie obținute licit” din articolul 330² alin. (1) din Codul penal nu exprimă vreun element constitutiv al infracțiunii și, prin urmare, nu corespunde exigențelor calității legii, deoarece nu se referă la fapta subiectului îmbogățirii ilicite, ci la activitatea organului de urmărire penală, care are obligația să demonstreze caracterul ilicit al averii. În acest caz, subiectul infracțiunii nu ar avea posibilitatea să cunoască ce constatare se va face „în baza probelor” de către reprezentantul organului de urmărire penală, iar infracțiunea de îmbogățire ilicită nu ar putea exista până la declanșarea procesului penal. Autorul a susținut că legislatorul nu a formulat infracțiunea de o manieră clară, concisă și precisă, iar eventualul subiect al infracțiunii ar fi lipsit de posibilitatea de a-și determina în prealabil, fără echivoc, comportamentul care ar putea să aibă un caracter penal. Această imposibilitate ar afecta principiul legalității incriminării și pedepsei penale și, implicit, ar genera încălcarea articolului 22 combinat cu articolele 1 alin. (3) și 23 alin. (2) din Constituție.

13. Referitor la articolul 6¹ alin. (1) din Legea privind organizarea judecătorească, autorul excepției susține că textul acestuia nu asigură respectarea principiului distribuirii aleatorii a dosarelor care țin de competența judecătorilor de instrucție. Pe baza acestei norme, Consiliul Superior al Magistraturii a adoptat Regulamentul privind modul de distribuire aleatorie a dosarelor pentru examinare în instanțele judecătorești, potrivit căruia unul și același judecător examinează toate chestiunile care țin de competența sa în cadrul unei cauze penale. În opinia autorului excepției, fiecare chestiune care trebuie soluționată de judecătorul de instrucție într-o cauză penală constituie dosare separate și, prin urmare, trebuie soluționate

de judecători diferiți. Autorul consideră că articolul 6¹ alin. (1) din Legea privind organizarea judecătorească este contrar articolelor 1 alin. (3), 20 și 23 din Constituție.

B. Aprecierea Curții

14. Examinând admisibilitatea sesizării privind excepția de neconstituționalitate, Curtea constată următoarele.

15. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a unor dispoziții din Codul penal și din Legea privind organizarea judecătorească, ține de competența Curții Constituționale.

16. Excepția de neconstituționalitate a fost ridicată de avocatul părții într-un proces din fața instanței de judecată. Astfel, excepția a fost ridicată de un subiect căruia i s-a conferit acest drept, pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție, așa cum a fost interpretat acesta prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016.

17. Curtea observă că în cererea de ridicare a excepției de neconstituționalitate, autorul ei contestă articolul 330² alin. (1) din Codul penal și articolul 6¹ alin. (1) din Legea privind organizarea judecătorească. Totuși, în încheierea de admitere a ridicării excepției de neconstituționalitate, instanța de judecată nu s-a pronunțat cu privire la articolul 6¹ alin. (1) din Legea privind organizarea judecătorească. Curtea nu poate respinge sesizarea în această parte din simplul motiv că instanța de judecată a omis să se pronunțe referitor la excepția de neconstituționalitate a normei discutate. Prin urmare, Curtea reține că obiectul prezentei sesizări îl constituie ambele norme contestate de autorul excepției.

18. Curtea notează că o altă condiție pentru formularea excepției de neconstituționalitate o reprezintă aplicabilitatea prevederilor contestate în cauza în care a fost ridicată excepția (a se vedea punctul 1 din dispozitivul HCC nr. 2 din 9 februarie 2016, DCC nr. 18 din 9 februarie 2021, § 22). Curtea reține că dispozițiile articolului 330² din Codul penal incriminează îmbogățirea ilicită și ar putea fi incident în cauza în care s-a ridicat excepția de neconstituționalitate, pentru că învinutului din această cauză i se impută comiterea infracțiunii în discuție. De asemenea, Curtea constată incidența articolului 6¹ alin. (1) din Legea privind organizarea judecătorească, care stabilește principiul distribuirii aleatorii a dosarelor în instanța de judecată. În opinia autorului excepției, acest articol nu asigură repartizarea aleatorie a cauzelor care țin de competența judecătorilor de instrucție, excepția fiind ridicată în fața unui judecător de instrucție.

19. Prevederile articolului 6¹ alin. (1) din Legea privind organizarea judecătorească nu au mai constituit obiect al controlului de constituționalitate. Totodată, Curtea constată că s-a mai pronunțat asupra dispozițiilor articolului 330² alin. (1) din Codul penal, prin raportare la critici similare (DCC nr. 159 din 24 noiembrie 2022).

20. Curtea a notat că exigența prevăzută la articolul 330² alin. (1) din Codul penal, potrivit căreia fapta incriminată trebuie constatată, pe baza unor probe, reprezintă o condiție inerentă oricărei trageri la răspundere penală și constituie o garanție pentru persoana acuzată, iar o astfel de garanție nu poate să contravină Constituției. În acest sens, Curtea nu a putut reține argumentele autorilor sesizărilor, potrivit cărora claritatea prevederilor contestate este afectată de combinarea într-o singură dispoziție legală a unor elemente de drept material și procedural, deoarece o astfel de soluție legislativă ar impune concluzia că vinovăția subiectului îmbogățirii ilicite cuprinde și activitatea procesuală a unui reprezentant al statului. Constituția stabilește că prin lege organică se reglementează infracțiunile, pedepsele și regimul executării acestora [articolul 72 alin. (3) lit. n)], precum și organizarea instanțelor judecătorești, competența acestora și procedura de judecată [articolul 115 alin. (4)], însă nu-i impune legislatorului separarea totală a dispozițiilor de drept substanțial de cele de drept procedural, prin reglementarea lor în legi distincte. De multe ori, dispozițiile de drept substanțial prezintă și o latură procedurală de care nu pot fi separate (DCC nr. 159 din 24 noiembrie 2022, §§ 46, 47).

21. Având în vedere acest aspect, Curtea a făcut trimitere la Opinia *amicus curiae* privind îmbogățirea ilicită a Comisiei de la Veneția și OSCE/ODIHR în care se menționează că: „Elementele-cheie ale infracțiunii prevăzute de articolul 330² din Codul penal – *deținerea...bunurilor în cazul în care valoarea acestora depășește substanțial mijloacele dobândite și s-a constatat...că acestea nu aveau cum să fie obținute licit* – nu par lipsite de claritate (DCC nr. 159 din 24 noiembrie 2022, § 48).

22. Așadar, având în vedere că problema ridicată în prezenta excepție este similară celei care a făcut obiectul Deciziei nr. 159 din 24 noiembrie 2022, Curtea reține că considerentele acestei decizii sunt aplicabile *mutatis mutandis*.

23. Referitor la articolul 6¹ alin. (1) din Legea privind organizarea judecătorească, autorul excepției susține că textul acestuia nu asigură respectarea principiului distribuirii aleatorii a dosarelor care țin de competența judecătorilor de instrucție. În opinia sa, chestiunile care țin de competența judecătorului de instrucție într-o cauză penală trebuie soluționate de judecători diferiți.

24. În acest sens, autorul excepției susține că articolul 6¹ alin. (1) din Legea privind organizarea judecătorească ar fi contrar articolelor 1 alin. (3) [*preeminența dreptului*], 20 [*accesul liber la justiție*] și 23 alin. (2) [*dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle*] din Constituție.

25. Cu privire la incidența articolului 1 alin. (3) din Constituție, Curtea subliniază că acest articol comportă un caracter general și nu poate constitui un reper individual și separat (DCC nr. 177 din 23 noiembrie 2021, § 36). Referitor la articolul 23 din Constituție, Curtea a subliniat, în jurisprudența sa, că acesta nu are o aplicabilitate de sine stătătoare. Pentru a fi aplicabil, autorii sesizărilor trebuie să demonstreze, în mod argumentat, existența unor

ingerințe în drepturile garantate de Constituție (HCC nr. 8 din 5 aprilie 2022, § 26).

26. În continuare, Curtea va analiza incidența articolului 20 din Constituție în privința problemei abordate de autorul sesizării.

27. Potrivit articolului 6¹ alin. (1) din Legea privind organizarea judecătorească, activitatea de judecare a cauzelor se desfășoară cu respectarea principiului distribuirii aleatorii a dosarelor prin intermediul Programului integrat de gestionare a dosarelor. În cazul în care judecătorul căruia i-a fost repartizată cauza este în imposibilitatea de a continua judecarea acesteia, persoana responsabilă, în temeiul unei încheieri motivate a președintelui instanței judecătorești, prin intermediul Programului integrat de gestionare a dosarelor, asigură redistribuirea aleatorie a dosarului altui judecător. Fișa cu datele privind distribuirea aleatorie a dosarelor se anexează în mod obligatoriu la fiecare dosar.

28. Curtea notează că prevederile contestate stabilesc principiul repartizării aleatorii a cauzelor în instanțele judecătorești. Realizarea acestui principiu elimină arbitrariul în sistemul de repartizare a cauzelor, asigură imparțialitatea judecătorilor și transparența în procesul realizării actului de justiție.

29. Problema pe care o abordează autorul excepției vizează procedura de distribuire a dosarelor care au la bază cereri și demersuri adresate judecătorului de instrucție în interiorul unei cauze penale. Potrivit articolului 6 pct. 5) din Codul de procedură penală, cauza penală reprezintă procesul penal desfășurat de organul de urmărire penală și de instanța judecătorească într-un caz concret referitor la una sau mai multe infracțiuni. Curtea nu poate reține o problemă de constituționalitate în faptul că norma contestată permite ca unul și același judecător de instrucție să examineze toate chestiunile care țin de competența sa în cadrul unei cauze penale. Cu același succes, s-ar putea afirma că toate cererile și demersurile formulate pe parcursul judecării unei cauze penale în fond trebuie să fie examinate de judecători diferiți. O astfel de interpretare a principiului distribuirii aleatorii a dosarelor nu pare a fi una rezonabilă și ar supraîncărca activitatea instanțelor de judecată. În cazul în care persoanele interesate au dubii cu privire la imparțialitatea unui judecător, ele pot solicita recuzarea sa.

30. Astfel, Curtea constată caracterul nefondat al criticii autorului excepției privind pretinsa încălcare a articolului 20 din Constituție. Din acest motiv, nu sunt incidente nici articolele 1 alin. (3) și 23 din Constituție.

31. Prin urmare, având în vedere cele menționate *supra*, Curtea constată că sesizarea privind excepția de neconstituționalitate este inadmisibilă și nu poate fi acceptată pentru examinare în fond.

Din aceste motive, în baza articolelor 135 alin. (1) literele a) și g) și 140 din Constituție, 26 alin. (1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

D E C I D E:

1. *Se declară inadmisibilă* sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a articolului 330² alin. (1) din Codul penal și a articolului 6¹ alin. (1) din Legea nr. 514 din 6 iulie 1995 privind organizarea judecătorească, ridicată de dl avocat Vasile Nicoară, în interesele dlui Vasile Botnari, parte în dosarul nr. 10-855/2022, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Ciocana.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Domnica MANOLE

*Chișinău, 8 decembrie 2022
DCC nr. 170
Dosarul nr. 117g/2022*